

מסרים תמציתיים מן החזית

טופס מובנה להעברת מסרים קצרים מהחיילים למשפחותיהם

הצורך של החיילים לשמור על קשר עם בני משפחותיהם בזמן מלחמה העמיד לא אחת אתגר קשה בפני שלטונות הצבא. קבלה ומשלוח של דברי דואר הוכרו כאמצעי ראשון במעלה לשמירה על מורל הלוחמים, ונעשו מאמצים גדולים להבטיח את רציפות פעולתו של הדואר הצבאי. בתקופת מלחמת העולם הראשונה התמודדו שלטונות הצבא לראשונה עם הצורך להעביר מיליוני דברי דואר לכל רחבי העולם, ואחד הפתרונות שמצאו היה פיתוח של גלויה מיוחדת ובה מסרים קצרים, מודפסים מראש, מהם יכול היה החייל לבחור את המסר המתאים לו. מספר גלויות השמורות באוסף אלכסנדר מייצגות מסרים שהעבירו חיילי הצבא הבריטי מחזית ארץ ישראל.

טיפול מהיר בדואר חיילים

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה גויסו לשירות צבאי מיליוני חיילים ונשלחו אל קווי החזית בכל רחבי העולם. שלטונות הצבא, שהיו מודעים לחשיבות הקשר עם בני המשפחות בעורף ככלי לשמירת מורל הלוחמים בחזית, חיפשו פתרונות שונים שיאפשרו לחיילים לקבל מכתבים מן הבית ולשלוח חזרה ידיעות על מצבם.

למרבה הצער, משלוח מכתבים מן היחידות הצבאיות אל בני המשפחה שבעורף היווה נקודת תורפה במערך שנועד לשמור על הסודות הצבאיים מפני עינו הפקוחה של האויב. הצבא הפעיל מערך מורכב של צנזורים, אשר קראו את תוכנם של מכתבי החיילים ובדקו כי לא נכלל בהם מידע העשוי להועיל לאויב ולחשוף בפניו את מהלכי הקרב המתוכננים. הצנזורה הצבאית דרשה השקעה כבדה מאוד בכוח אדם מיומן, והאריכה מאוד את פרק הזמן שנדרש לטיפול במשלוח מכתבי החיילים אל בני משפחותיהם.

מצב זה חייב מציאת אמצעי יעיל, אשר יאפשר להעביר במהירות מסרים מן החזית מבלי לפגוע בשמירת סודות הצבא.

מסרים תמציתיים מן החזית

מומחי הצבא בחנו את המסרים ששולבו במכתבי החיילים וגילו כי מרביתם התמקדו בשני נושאים עיקריים: דיווח על מצבו הבריאותי של החייל, ועדכון לגבי טיב הקשר שלו עם בני משפחתו. לפיכך, הסיקו מומחי הצבא, אם תימצא דרך להעביר רק את המידע הזה באופן תמציתי וממוקד, יצטמצם הצורך של החיילים לכתוב מכתבים ארוכים הדורשים צנזורה קפדנית ומעיקה.

הפתרון שגובש היה לייצר אפשרות מקבילה לזו של מכתבים הרגילים, באמצעותה יוכלו החיילים להעביר מסרים קצרים לבני משפחתם. הצבא עיצב גלויות ובהן שורה של משפטים מודפסים מראש בנוסח קבוע ותמציתי, והחייל יכול היה לבחור מבין משפטים אלו את המסרים המתאימים לו. כל שהיה על החייל לעשות הוא למחוק את המשפטים המיותרים ולחתום את שמו בתחתית הגלויה.

מסרים תמציתיים מן החזית

NOTHING is to be written on this side except the date and signature of the sender. Sentences not required may be erased. If anything else is added the post card will be destroyed.

[Postage must be prepaid on any letter or post card addressed to the sender of this card.]

I am quite well.

I have been admitted into hospital

{ sick } and am going on well.

{ wounded } and hope to be discharged soon.

I am being sent down to the base.

I have received your { letter dated 10.6.18
telegram „
parcel „

Letter follows at first opportunity.

I have received no letter from you

{ lately
{ for a long time.

Signature
only

Date

Wt. W1566-R1619-18539 8000m. 6-17. O. & Co., Grange Mills, N.W.

מסרים תמציתיים מן החזית

אין לרשום דבר בצד הזה מלבד התאריך והחתימה של השולח. משפטים לא נדרשים צפויים להימחק. אם משהו נוסף ירשם הגלויה תושמד.

[דמי הדואר חייבים להיות משולמים מראש עבור כל מכתב או גלויה שתישלח לשולח הכרטיס הזה.]

אני מרגיש טוב.

אושפזתי בבית חולים.

אני הולך ומחלים. } חולה
אני מקווה להשתחרר בקרוב. } פצוע

אני עומד להישלח לבסיס.

המכתב שלך מתאריך } קיבלתי את
המברק שלך מתאריך }
החבילה שלך מתאריך }

מכתב ישלח בהזדמנות הראשונה.

לא קיבלתי ממך שום מכתב

לאחרונה }
זה זמן רב }

חתימה

תאריך

מסרים תמציתיים מן החזית

קבוצה אחת של משפטים עסקה במצבו הבריאותי של החייל. ניתן היה לבחור בין הנוסח הסטנדרטי האומר "אני מרגיש טוב", ובין דיווח על אשפוז בבית חולים עקב פציעה או מחלה, בתוספת מידע על אפשרות לסיום לאשפוז. המשפט המודיע כי החייל צפוי להישלח לבסיסו נועד לרוב להרגיע את בני המשפחה כי החייל אינו נמצא עוד בקו החזית.

הקבוצה השנייה של המשפטים נועדה לאפשר לחייל להודיע לבני המשפחה מה עלה בגורל ההתכתבות ביניהם. החייל יכול היה לספר כי קיבל את המסר שנשלח על ידי המשפחה, להבטיח כי ישלח בהקדם מכתב מפורט על מצבו, ואפילו לנזוף בבני משפחתו על כך שלא קיבל מהם מכתבים.

על החייל נאסר להוסיף כיתוב כלשהו על גבי הגלויה, מעבר לחתימה ולתאריך, וכל תוספת אסורה הובילה להשמדת הגלויה. כך ניתן היה לוותר על התהליך המייגע של קריאת תוכן המכתבים, וכל שנדרש מן הצנזורים היה לוודא כי אכן לא נרשם דבר על גבי הגלויה. פעולה זו יכולה הייתה להתבצע במהירות על ידי כוח אדם לא מיומן, וניתן היה להעביר את הגלויה ליעדה ללא כל עיכוב.

השימוש בגלויות המובנות

בתקופות בהן עמד לרשות החיילים זמן פנוי, הם העדיפו כמובן לכתוב מכתבים רגילים בהם יכולים היו להביע בפירוט את רגשותיהם כלפי בני המשפחה ולספר את מה שמותר היה לגבי התנאים בהם שירתו. הגלויות עם המסרים התמציתיים שימשו בעיקר בתקופות בהן שהו החיילים בקו החזית, או היו בתנועה, ולא היו יכולים להתפנות לכתובת מכתבים מפורטים.

במקרים רבים מולאו הגלויות על ידי החיילים זמן קצר לפני היציאה לקרב, ולא אחת החייל כבר לא היה בין החיים כאשר הגלויה ששלח הגיעה אל בני משפחתו. עם זאת, בתנאים הנוראים של מלחמת העולם הראשונה כל הזדמנות להעביר אות חיים מן החייל שבחזית נוצלה במלואה, ומיליונים רבים של גלויות טופלו על ידי שירותי הדואר הצבאי מידי חודש בחודשו.

השימוש בגלויות המובנות

למרות דלות המידע שניתן היה להעביר באמצעות הגלויות האלו, הן זכו לפופולריות רבה כאמצעי נוח ומהיר למשלוח אות חיים מן החזית. שלטונות הצבא נדרשו להדפיס עשרות מיליוני עותקים של הגלויות העשויות קרטון, דבר שהכביד עליהם מאוד בתנאי המחסור ששררו בשלהי מלחמת העולם הראשונה. גם הצורך להוביל את הכמויות הגדולות של הגלויות מאזורי החזית הטיל עול כבד על אמצעי התחבורה המוגבלים שעמדו לרשות הצבא.

בסוף שנת 1917
הוחלט לחסוך
בחומרי ההדפסה
ובנפח המשלוח,
ולהקטין את אורך
הגלויה בשני
סנטימטרים.

המידות החדשות של הגלויות

מ"ס 13.9

מ"ס 8.9

מ"ס 8.9

מ"ס 11.9

השימוש בגלויות המובנות

באוסף אלכסנדר שמורות מספר גלויות שנשלחו על חיילים בריטיים מחזית ארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה, אולם גלויות דומות שימשו גם את חיילי הצבא הצרפתי, הגרמני, והאוסטרו הונגרי. בצבא האוסטרו הונגרי הודפסו הגלויות בתשע שפות שונות, על מנת לספק מענה לכל בני הלאומים השונים ששירתו בצבא זה.

מקור: ויקיפדיה

חייל גרמני כותב מכתב מן החזית

ניתוח המידע שניתן ללמוד מן החותמות המוטבעות על הגלויות מעיד על המקום ממנו נשלחה הגלויה, ועל התקופה בה היא נכתבה.

משרד דואר צבאי SZ13

משרד דואר צבאי SZ13 הוקם לראשונה במצרים בחודש פברואר 1916, ושירת את היחידות הבריטיות שחצו את מדבר סיני ופלשו לארץ ישראל. לאורך מרבית שנת 1917 היה משרד זה ממוקם במדבר סיני, וב-6 בדצמבר 1917, מיד לאחר פריצת קו החזית של הצבא התורכי, הוא התקדם יחד עם יחידות הצבא הבריטי והתמקם מצפון לעזה, סמוך לתחנת הרכבת של דיר סניד (כיום, מזרחית ליישוב נתיב העשרה). הגלויה טופלה בבית הדואר הצבאי הזה ביום הראשון לפתיחתו בדיר סניד.

יחידת דואר שדה 230

יחידת דואר שדה 230 הייתה צמודה אל בריגדה (חטיבה) 230, אשר הייתה חלק מדיוויזיה (אוגדה) 74 של הצבא הבריטי. בריגדה 230 הוקמה במצרים בינואר 1917 על בסיס כוחות ששימשו להגנת תעלת סואץ, ובחודש מרץ 1917 צורפה הבריגדה לדיוויזיה 74. הגלויה נשלחה ב-22 באפריל 1917, זמן קצר לאחר שהחטיבה חצתה את מדבר סיני וחנתה מדרום לעיר עזה. ב-19 באפריל שימשה דיוויזיה 74 ככוח עתודה למתקפה הבריטית הכושלת על עזה, בה נפגעו כ-6,000 חיילים, ויתכן כי החייל ששלח את הגלויה ביקש לבשר לבני משפחתו שנותר בחיים לאחר הקרב הנורא.

יחידת דואר שדה Y 5

יחידת דואר שדה Y 5 הייתה צמודה לבריגדה הרכובה מספר 5, אשר הוקמה במצרים באפריל 1916 על בסיס יחידות פרשים שאורגנו מחדש. בפברואר 1917 הוצבה החטיבה מדרום לעזה, והשתתפה בקרב עזה הראשון (26 – 27 במרץ 1917) ובקרב עזה השני (19 באפריל 1917). הגלויה נשלחה ב-5 באפריל 1917, כשבוע לאחר כישלון קרב עזה הראשון, בו ספגו הבריטים כ-4,000 אבדות.

יחידת דואר שדה 5

גלויה נוספת נשלחה מאותה יחידה לאותה הכתובת באנגליה, כשבעה חודשים מאוחר יותר. הגלויה (במתכונת המוקטנת) נשלחה ב-28 בנובמבר 1917, כחודש לאחר כיבוש באר שבע ופריצת קו החזית התורכי על ידי הצבא הבריטי. הבריגדה הרכובה מספר 5, יחד עם יחידת דואר השדה שהייתה צמודה אליה, חנו באותה עת ממערב לירושלים, כשהם הודפים את מתקפת הנגד שיזמו התורכים ב-27 וב-28 בנובמבר.

A.F.A. 2042.
114/Gen. No. 5248.

FIELD

SERVICE

POST CARD

*The address
only to be
written on
this side. If
anything else
is added, the
post card will
be destroyed.*

Mrs J. Camfield,
The Homestead,
Bugsbrook,
Weedon,
Northants.
Palestine
c 200
L10
Eng.

[Crown Copyright Reserved.]

משרד דואר צבאי SZ23

משרד דואר צבאי SZ23 הוקם לראשונה במצרים בסוף חודש מאי 1916, ושירת את היחידות הבריטיות שחנו במצרים העליונה. ב-21 בנובמבר 1917, כשלושה שבועות לאחר פריצת קו החזית של הצבא התורכי וכיבוש באר שבע, הוא התמקם בעיר באר שבע וסיפק שירותים ליחידות שחנו סביבה. יחידה זו סיפקה בהמשך גם שירות לאזרחים כחלק מן המנהל הצבאי הבריטי בארץ ישראל. הגלויה נשלחה ב-8 באפריל 1918.

משרד דואר צבאי SZ8

משרד דואר צבאי SZ8 הוקם לראשונה ביוון בסוף חודש אוקטובר 1915, פעל במצרים כחודש ימים ביולי 1916, והופעל שוב בתחילת נובמבר 1917 בתחנת הרכבת של העיר באר שבע. הגלויה נשלחה ב-19 בפברואר 1918.

משרד דואר צבאי SZ37

משרד דואר צבאי SZ37 הוקם לראשונה באזור רפיח ביום 19 בדצמבר 1917, ופעל שם עד 6 ביולי 1918. בחודש נובמבר 1918 הופעל המשרד למשך זמן קצר באזור לבנון.

הגלויה נשלחה ב-6 ביולי 1918, היום האחרון לפעילות משרד הדואר באזור רפיח.

